

ریا از دیدگاه قرآن

اگر انسان کاری را با این نیت انجام دهد که دیگران ببینند، در اصطلاح ریا گفته می‌شود. ریا اقسامی دارد^۱ که در اکثر موارد آن، اگر عمل از واجبات باشد، باطل است و اگر از مستحبات باشد، پاداشی نخواهد داشت.

وجود ریا در عمل، مانند وارد شدن قطره‌ای خون در ظرف شیر است؛ زیرا ریا نوعی شرک است و رابطه شرک و ایمان، مثل اطاعت و معصیت نیست؛ بلکه مثل طهارت و نجاست است.

اگر صد کیلو شیر داشته باشیم و یک قطره خون در آن بیفتد، همه آن نجس می‌شود. ریا نیز عمل صالح را ضایع می‌کند.

در اینجا چند نمونه از موارد ریا و آثار آن را که در قرآن و روایات از آنها یاد

۱. اقسام ریا عبارت است از: ۱. کل کار برای این انجام شود که مردم ببینند. ۲. هدفش هم خدا و هم مردم باشد. ۳. تنها بعضی از اجزاء را به خاطر مردم انجام دهد. ۴. بعضی از اجزاء مستحب را برای مردم انجام دهد. ۵. در مکانی خاص انجام دهد؛ مثلاً نماز را به خاطر مردم در مسجد بخواند. ۶. در زمانی خاص انجام دهد؛ مثلاً به خاطر مردم در اول وقت بخواند. ۷. با حالات خاص انجام دهد؛ مثلاً به خاطر مردم با جماعت یا خضوع بخواند. ۸. مقدمات واجب یا مستحب را زیاد انجام دهد؛ مثلاً مسجد رفتن به نحو خاص تا دیگران ببینند. ۹. بعضی از اوصاف بیرونی را به نیت ریا انجام دهد. ۱۰. انجام عمل برای خدا باشد؛ اما اگر مردم ببینند، خوشحال شود، ولی تأثیری در کیفیت عمل نداشته باشد. از نظر فقهی هفت قسم اول موجب بطلان عمل و سه قسم آخر موجب بطلان نیست.

شده است، یادآور می‌شویم:

۱. انفاق با قصد ریا

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانَ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾^۱

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، صدقه‌های خود را با منت و آزار، باطل نسازید، مانند کسی که مالش را برای خودنمایی به مردم، انفاق می‌کند و به خدا و روز بازپسین ایمان ندارد. پس مثل او همچون مثل سنگ خارایی است که بر روی آن، خاکی [نشسته] است، و رگباری به آن رسیده و آن [سنگ] را سخت و صاف بر جای نهاده است. آنان [ریاکاران] نیز از آنچه به دست آورده‌اند، بهره‌ای نمی‌برند؛ و خداوند، گروه کافران را هدایت نمی‌کند.

۲. نماز با قصد ریا

﴿فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ * الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ * الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ﴾^۲

۱. بقره: ۲۶۴.

۲. ماعون: ۶-۴.

پس وای بر نمازگزارانی که نماز خود را به دست فراموشی می‌سپارند. آنها که ریا می‌کنند.

۳. جهاد با قصد ریا

﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطْرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ

وَيَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ﴾^۱

و مانند کسانی مباشید که از خانه‌هایشان با حالت سرمستی و به صرف نمایش به مردم خارج شدند و [مردم را] از راه خدا باز می‌داشتند، و خدا به آنچه می‌کنند احاطه دارد.

۴. ریا در تحصیل علم

رسول خدا ﷺ می‌فرماید:

مَنْ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ رِئَاءً وَ سَمِعَهُ يُرِيدُ بِهِ الدُّنْيَا نَزَعَ اللَّهُ بَرَكَتَهُ وَ ضَيَّقَ

عَلَيْهِ مَعِيشَتَهُ وَ وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَى نَفْسِهِ وَ مَنْ وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَى نَفْسِهِ

فَقَدْ هَلَكَ؛^۲

۱. انفال: ۴۷.

۲. مکارم الاخلاق: ص ۴۵۱.

هرکه دانش را برای ریا و به دست آوری دنیا فرا گیرد، خداوند برکت آن را از وی بگیرد و روزی را بر او تنگ سازد، و او را به خود واگذارد، و هرکه را که خدا به خودش واگذارد هلاک گردد.

نشانه‌های ریاکار

امیر مؤمنان علی علیه السلام می‌فرماید:

لِلْمُرَائِي ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ يَنْشَطُ إِذَا كَانَ عِنْدَ النَّاسِ وَيَكْسَلُ إِذَا كَانَ
وَحْدَهُ وَيُحِبُّ أَنْ يُحْمَدَ فِي جَمِيعِ الْأُمُورِ؛^۱

ریاکار را سه نشانه است؛ چون مردم را ببیند [در عبادت] به نشاط آید، و هرگاه تنها باشد کسل شود، و دوست دارد که در هر کاری او را بستایند.